

Warszawa, 07-01-2025 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

IX.517.1073.2024.JN

Pan

Tomasz Siemoniak

Minister Spraw Wewnętrznych

i Administracji

Koordynator Służb Specjalnych

Szanowny Panie Ministrze,

zgodnie z zapowiedzią zawartą w komunikacie Rzecznika Praw Obywatelskich w sprawie traktowania ks. Michała O. SCJ oraz w informacjach o wynikach badania zarzutów podniesionych w sprawach dotyczących ks. Michała O. SCJ, Karoliny K. i Urszuli D., przekazanych Panu Ministrowi w dniu 30 grudnia 2024 r., kieruję do Pana Ministra wystąpienie w przedmiocie zapewnienia osobom zatrzymanym prawa do otrzymania posiłku i prawa do przerwy humanitarnej w długotrwałych czynnościach procesowych przed przyjęciem tych osób do pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych znajdujących się w jednostkach Policji (dalej: PdOZ) oraz po przyjęciu, gdy przebywają one przez wiele godzin poza tymi pomieszczeniami, w związku z uczestnictwem w czynnościach procesowych.

Nie ulega wątpliwości, że pierwsze godziny pozbawienia wolności są kluczowym okresem dla osoby zatrzymanej i bez odpowiednich gwarancji jest ona narażona na poważne ryzyko złego traktowania. Z takiej perspektywy tę wstępną fazę pozbawienia wolności, niejednokrotnie poprzedzającą tymczasowe aresztowanie, ocenia Europejski

Trybunał Praw Człowieka¹, a także Podkomitet ds. zapobiegania torturom oraz innemu okrutnemu, nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu². Analizując stosowne regulacje prawne w tym zakresie oraz czynności faktyczne dokonywane przez organy procesowe, wielokrotnie dochodziłem do wniosku, że obowiązujące przepisy dotyczące tego etapu postępowania przygotowawczego są niewystarczające. W szczególności ma to miejsce w zakresie gwarancji procesowych oraz innych praw i wolności, do czego państwo zobowiązało się, podpisując i ratyfikując stosowne konwencje międzynarodowe i inkorporując je do swojego porządku prawnego, nie wspominając już o gwarancjach konstytucyjnych.

Jednym z takich niedostatków jest brak przepisów, które zapewniałyby wprost prawo osoby zatrzymanej do otrzymania wyżywienia i napoju, gdy uczestniczy ona w czynnościach procesowych, a jeszcze nie została przyjęta do PdOZ, oraz gdy przebywa poza pomieszczeniami Policji w związku z uczestnictwem w tych czynnościach. W obecnym stanie prawnym uprawnienie to przysługuje bowiem jedynie osobie przyjętej do PdOZ i przebywającej w tych pomieszczeniach³. Otrzymuje ona posiłek trzy razy dziennie, w tym co najmniej jeden gorący, a także napoje w celu zaspokojenia pragnienia. Posiłki wydaje się po upływie minimum 5 godzin od chwili umieszczenia osoby zatrzymanej w pomieszczeniu, w odpowiednich godzinach i proporcjach⁴, a gdy wymaga tego stan zdrowia osoby, otrzymuje ona posiłki z uwzględnieniem diety według wskazań lekarza. Ponadto przepisy te stanowią, że osoba zatrzymana, która ma być wydana z PdOZ w celu doprowadzenia na przesłuchanie przed godz. 7:00, ma prawo otrzymać wcześniej tylko śniadanie, czyli pierwszy odpowiedni posiłek. Jeżeli czynności z udziałem takich osób trwają wiele godzin, kolejny posiłek dostają one dopiero wieczorem, po powrocie do jednostki Policji.

---

¹ Zob. wyrok ETPC z dnia 18 marca 2008 r. w sprawie Landent przeciwko Polsce, skarga nr 11036/03.

² Zob. m.in. sprawozdanie z wizytacji w Polsce w dniach 9–18 lipca 2018 r.,

<https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/Raport%20SPT%20z%20wizyty%20w%20Polsce%20w%202018%20r.%20%28j%20C4%99zyk%20polski%29.pdf>.

³ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 4 czerwca 2012 r. w sprawie pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych i policyjnych izb dziecka, regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach, pokojach i izbach oraz sposobu postępowania z zapisami obrazu z tych pomieszczeń, pokoi i izb; § 10 ust. 1 pkt 1 lit. a-f Regulaminu pobytu osób w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, stanowiącego załącznik nr 1 do rozporządzenia (Dz. U. z 2023 r. poz. 2672).

⁴ 7:00–8:00 śniadanie – w ilości odpowiadającej 30% dziennej wartości energetycznej posiłku; 12:00–14:00 obiad – w ilości odpowiadającej 40% dziennej wartości energetycznej posiłku; 18:00–19:00 kolacja – w ilości odpowiadającej 30% dziennej wartości energetycznej posiłku.

Po raz pierwszy problem ten został przedstawiony Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji przez Rzecznika Praw Obywatelskich w 2008 r.⁵ Następnie o pilne uregulowanie tego zagadnienia Rzecznik apelował w 2016 r.⁶ Podobnie jak ówcześni Rzecznicy stoję na stanowisku, że brak takiej regulacji prowadzi w praktyce do naruszenia wynikającego z art. 41 ust. 4 Konstytucji RP nakazu traktowania każdej osoby pozbawionej wolności w sposób humanitarny. Podziela także pogląd wyrażony w wystąpieniu generalnym z 2016 r., że w skrajnych przypadkach, gdy zatrzymani biorący udział w trwających przez wiele godzin czynnościach procesowych nie mają w tym czasie możliwości zaspokojenia głodu i pragnienia, a czynności prowadzone są w trudnych warunkach atmosferycznych (upał, silny mróz), dolegliwość ta może być nawet uznana za niehumanitarne traktowanie.

Pragnę zwrócić uwagę Pana Ministra na dwa wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, w których organ ten zabiera głos w sprawie zapewnienia przez państwo posiłku osobom zatrzymanym. W sprawie Vlasov przeciwko Rosji⁷ Trybunał uznał, że wnioskodawca nie otrzymał wystarczającej i zdrowej żywności w dniach, w których został przewieziony do sądu. Trybunał podkreślił, że zezwolenie na zabranie własnego jedzenia nie może zastąpić odpowiednich rozwiązań w zakresie wyżywienia, ponieważ to przede wszystkim państwo jest odpowiedzialne za dobrostan osób pozbawionych wolności. Stanowisko to Trybunał powtórzył w sprawie Beketov przeciwko Ukrainie⁸, przypominając, że udzielenie komuś pozwolenia na zapewnienie sobie własnego wyżywienia nie może być substytutem zapewnienia odpowiednich warunków wyżywienia, ponieważ to państwo jest zobowiązane do takich działań. Twierdzenia zawarte w tych orzeczeniach – ustanawiający wiążący standard ochrony także dla Polski, będącej stroną Europejskiej Konwencji Praw Człowieka – powinny zostać dogłębnie rozważone przez władze polskie i wykorzystane do skonstruowania odpowiednich rozwiązań prawnych o charakterze gwarancyjnym.

Mając na uwadze przywołane wyroki, nie sposób twierdzić, że artykuły spożywcze zabrane z miejsca zatrzymania przez ks. Michała O. SCJ (kanapki, suszone banany, butelka z wodą mineralną) oraz spożyte w miejscu przeszukania na terenie Warszawy (kawa i słodycze) stanowiły pełnowartościowy posiłek, w ilości i jakości

---

⁵ Sprawa RPO-586623-VII-715/08, <https://bip.brpo.gov.pl/pl/art-z-pwg/6391>.

⁶ Wystąpienie generalne z dnia 25 czerwca 2016 r. do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, <https://bip.brpo.gov.pl/pl/art-z-pwg/10781> oraz do Ministra Sprawiedliwości (IX.517.1619.2016), <https://bip.brpo.gov.pl/pl/art-z-pwg/10782>.

⁷ Wyrok ETPC z dnia 12 czerwca 2008 r. w sprawie Vlasov przeciwko Rosji, skarga nr 78146/01, pkt 96.

⁸ Wyrok ETPC z dnia 19 lutego 2019 r. w sprawie Beketov przeciwko Ukrainie, skarga nr 44436/09, pkt 142.

zgodnej ze standardami żywienia przyjętymi w społeczeństwie. W tym dniu ww. pozostawał w dyspozycji funkcjonariuszy ABW przez 15 godzin, a w trzecim dniu pozbawienia wolności przez blisko 8 godzin – i także nie zapewniono mu posiłku, mimo że przez ten czas nie miał już żadnych możliwości zaspokojenia głodu. Europejski Komitet do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu w drugim Sprawozdaniu Ogólnym, opublikowanym w 1992 r., jednoznacznie wskazał: „Osobom zatrzymanym powinno się dostarczać jedzenie we właściwych porach, w tym przynajmniej jeden pełen posiłek (tj. coś bardziej wartościowego niż kanapkę) każdego dnia”⁹.

Formułowany od 16 lat postulat, dotyczący podjęcia przez właściwe organy inicjatywy ustawodawczej w celu uregulowania zasad wyżywienia osób zatrzymanych, nie spotkał się dotychczas z akceptacją. Sprawy ks. Michała O. SCJ oraz Karoliny K. i Urszuli D. ponownie pokazują, że skonkretyzowanie wyrażonej w Konstytucji zasady humanitarnego traktowania osób zatrzymanych w aktach prawa powszechnie obowiązującego jest niezbędne. W nakazie takiego traktowania mieści się prawo osoby zatrzymanej do zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, do jakich niewątpliwie należy zaspokojenie pragnienia i głodu. Obowiązek zapewnienia osobie zatrzymanej możliwości skorzystania z tego prawa ciąży na organach państwa.

Ponadto osoba zatrzymana biorąca udział w długotrwałych, wyczerpujących czynnościach procesowych powinna też mieć zapewnioną co pewien czas możliwość odpoczynku. Powinno się jej umożliwić skorzystanie z przerwy humanitarnej, kiedy czynności nie będą prowadzone, a zatrzymany będzie mógł odpocząć, zregenerować siły, spożyć posiłek w warunkach zgodnych z poszanowaniem godności ludzkiej, bez narażania go na cierpienia lub trudności, o intensywności przekraczającej nieunikniony poziom dolegliwości nieodłącznie związanych z pozbawieniem wolności.

W związku z powyższym, stosownie do art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich¹⁰, zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o zainicjowanie działań legislacyjnych w przedstawionym zakresie i podjęcie wspólnie z Ministrem Sprawiedliwości prac, których efektem będzie wypracowanie przepisów gwarantujących prawo osób zatrzymanych do otrzymania posiłku i prawo do przerwy humanitarnej w długotrwałych czynnościach procesowych.

---

⁹ Europejski Komitet do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT), wyciąg z Drugiego Sprawozdania – Zatrzymanie przez policję, <https://rm.coe.int/16806cea27>.

¹⁰ Dz. U. z 2024 r. poz. 1264.

Będę wdzięczny za poinformowanie mnie o stanowisku zajęтым
w przedstawionej sprawie.

Z poważaniem

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/

Do wiadomości:

Adam Bodnar – Minister Sprawiedliwości